

*К.е.н, доцент Зінченко О.В.
доцент кафедри обліку і аудиту,
Дідик Я.В.
студентка спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Київський національний університет технологій дизайну
м Київ
E-mail: Helena_S2003@ukr.net*

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Реформування економіки характеризується активізацією заходів у сфері бухгалтерського обліку, що підтверджується інтеграцією української економіки в загальносвітову економічну систему та вихід на міжнародні фінансові ринки. За ринкових умов зростає роль системи обліку як однієї зі складових загальної системи управління, сприяючи появі нових інструментів для його забезпечення.

За даних умов у суб'єктів господарювання зростає потреба у прозорій, оперативній, якісній інформації, яка формується на підставі методологічної бази обліку та звітності. У зв'язку з цим підприємствам потрібен єдиний внутрішній бухгалтерський документ, який встановлює способи ведення бухгалтерського обліку, формування звітності, що забезпечує відповідність діяльності підприємства вимогам законодавства, а саме, облікова політика.

Вагомий внесок у розвиток організаційних засад обліку та вирішення проблем формування усіх розділів та положень облікової політики зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Т.В. Барановська, В.І. Бачинський, П.С. Безруких, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, С.І. Головацька, О.М. Губачова, П.Є. Житний, М.В. Корягін, М.В. Кужельний, М.І. Кутер, П.О. Куцик, Л.Г. Ловінська, Л.Г. Медвідь, В.О. Озеран, В.М. Пархоменко, М.С. Пушкар, С.В. Свірко, Т.В. Сльозко, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, Т.М. Сторожук, Н.М. Ткаченко, В.Г. Швець, М.Т. Щирба, С.Р. Яцишин та інші. Проте, деякі питання проблеми є дискусійними і потребують дослідження. Доцільним є розгляд сутності

поняття «облікова політика», що має різні трактування серед науковців, та окремі теоретичні аспекти формування облікової політики вітчизняних підприємств.

Метою формування облікової політики є вибір найкращих методів і процедур ведення бухгалтерського обліку, що сприятимуть достовірному відображенню фінансового стану і результатів діяльності підприємства та підвищенню якості обліково-аналітичного інформаційного забезпечення. Оскільки кінцевим продуктом застосування облікової політики є складання і подання фінансової звітності, яка є основою облікової інформації, що виходить з системи бухгалтерського обліку.

Існування різних видів обліку покликано максимально задовольнити інтереси різних груп користувачів облікової інформації, що в свою чергу визначає особливості облікової політики.

Офіційно поняття «облікова політика» (accounting policy) у міжнародну практику обліку введено Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики» у 1975 р. Зокрема, відповідно до першої редакції Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики», облікова політика – це певні принципи, основи, домовленості, правила та практика, прийняті підприємством для складання та подання фінансових звітів.

Закон про бухгалтерський облік визначає облікову політику досить коротко: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [9].

Трактування поняття «облікова політика» як у МСФЗ, так і в українському законодавстві передбачає, що підприємство до початку звітного періоду вибирає в межах, встановлених стандартами або іншими нормативними документами, певні методи, методики, способи оцінки, форми організації обліку, які використовуються ним для ведення поточного обліку і складання фінансової звітності. Це забезпечує однозначність тлумачення показників фінансової звітності та створює умови для здійснення фінансового

менеджменту. Тому, слід дослідити сутність поняття «облікова політика» в наукових працях різних вітчизняних та зарубіжних вчених (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність поняття «облікова політика» у різних літературних джерелах

Автор	Трактування поняття «облікова політика»
Барановська Т.В.	Облікова політика підприємства має бути спрямована на розкриття творчих здібностей підприємців у підвищенні ефективності господарювання, впровадженні нових технологій для задоволення власних потреб і виконання зобов'язань перед державою [1, с. 11].
Бутинець Ф.Ф.	Облікова політика – це сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, які були обрані підприємством [2, с. 88].
Дерій В.А.	Під обліковою політикою слід розуміти офіційно затверджене на підприємстві надане державою йому право вибору, з урахуванням його цілей, специфіки діяльності підприємства та чинних правових актів, відповідних методик та форм, техніки ведення бухгалтерського обліку [5, с. 10]
Житний П.Є.	Облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі [6, с. 20].
Кулакова Н.Б.	Облікова політика у всіх без виключення тлумаченнях слова «політика» основною характеристикою є цілеспрямованість, оформлена відповідним чином діяльність, заснована на встановленні методів та форм
Пушкар М.С.	Облікова політика – це конституція підприємства, яка передбачає права і обов'язки системи обліку з приводу формування інформаційних ресурсів для менеджерів [10, с. 10]
Пантелейчук Л.Б.	Облікова політика – це сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого – складання звітності [8, с. 7]
Сук П.Л.	Облікова політика – це принципи і правила ведення бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві [11, с. 2]

За даними таблиці 1, можна зазначити, що науковці трактують поняття «облікова політика» як сукупність принципів, основ, домовленостей, методів, процедур і форм ведення бухгалтерського обліку з метою складання і подання фінансової звітності.

Процес формування облікової політики регламентований чинними нормативно-правовими актами (табл. 2).

Її ефективність буде залежати від якості облікової інформації, на основі якої вона буде сформована та функціонуватиме, забезпечуючи ефективність системи управління підприємством у розрізі його стратегічного розвитку.

Важливість ефективного вибору облікової політики, насамперед, в тому, що облікова політика підприємства оформлюється відповідною організаційно-розпорядчою документацією. Діяльність підприємства має забезпечувати впорядкованість і відповідність бухгалтерського обліку з метою визначання окремих елементів облікової політики для прийняття рішень.

Загалом, можна свідчити, що облікова політика – це сукупність правил, прийомів та обліково-аналітичних процедур щодо відображення у системі бухгалтерського обліку фактів господарської діяльності підприємств з метою забезпечення якісною обліково-аналітичної інформаційною базою систему управління.

Отже, облікова політика підприємства – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, але й вибір методики обліку, яка надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя в обліку (залежно від поставлених цілей). Іншими словами облікову політику в широкому розумінні можна визначити як управління обліком, а у вузькому - як сукупність способів ведення обліку.

Нормативно-правове забезпечення облікової політики в Україні

Рівень облікової політики	Нормативно-правове забезпечення	Інформація, що зазначається у нормативно-правовому акті
Міжнародна облікова політика	МСБО 1 «Подання фінансової звітності»	Визначає необхідність розкриття облікової політики у примітках до річної звітності
	МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»	Містить визначення поняття «облікові політики», метою цього стандарту є визначення критеріїв до обрання та змінювання облікових політик разом з обліковим підходом та розкриттям інформації про зміни в облікових політиках, зміни в облікових оцінках та виправлення помилок
	Решта міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку	Містять елементи облікової політики щодо конкретних її об'єктів або господарських операцій
Міждержавна облікова політика	Директива 78/660/ЕЕС «Про річні рахунки певних типів компаній» від 25 липня 1978 р. (Четверта Директива)	Регламентує правила розкриття облікової політики у поясненнях до річного фінансового звіту
	Директива 83/349/ЕЕС «Про консолідовані рахунки» від 13 червня 1983 р. (Сьома Директива)	Регламентує особливості формування та розкриття облікової політики у консолідованій звітності
Державна облікова політика	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Містить визначення поняття «облікова політика», надає право підприємству самостійно формувати облікову політику
	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Містить визначення поняття «облікова політика», визначає способи висвітлення облікової політики підприємства під час розкриття інформації у фінансовій звітності
	П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»	Визначає причини змін в обліковій політиці; порядок розкриття інформації у примітках до звітів у випадку зміни облікової політики
	Решта положень (стандартів) бухгалтерського обліку	Містять елементи облікової політики щодо конкретних її об'єктів або господарських операцій
	План рахунків та Інструкція про його застосування	Містить інформацію щодо можливих варіантів обліку витрат на підприємстві та періодичність закриття транзитних рахунків
	Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України	Містить основні елементи облікової політики, що мають бути зазначені у розпорядчому документі про облікову політику конкретного підприємства
	Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства	Містить інформацію про зміст розпорядчого документа про облікову політику, суб'єктів формування, випадки зміни облікової політики підприємства

Загалом, за результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

В існуючому сьогодні вигляді облікова політика це, з одного боку, сукупність способів ведення бухгалтерського обліку з метою складання та подання фінансової звітності, і в цьому значенні конкретизує його метод, але не має ніякого політичного навантаження. З іншого боку, регламентує спрямованість і зміст процедурних питань щодо організації бухгалтерського апарату, розробки посадових інструкцій, документального оформлення і порядку її затвердження.

У той час з кола її інтересів випадають проблемні питання, що мають важливе значення для розвитку системи управління загалом, і обліку зокрема. Вона практично обходить цілісну систему управління, складовою частиною якої є бухгалтерський облік, хоча його об'єкти є також об'єктами функцій планування, контролю, регулювання.

Бухгалтерський облік є однією з основних функцій загального процесу управління господарськими операціями, що відбуваються в основних сферах діяльності підприємства – інвестиційній, постачальницькій, виробничій, збутовій, – процесу, що об'єктивно існує і здійснюється стосовно кожної окремої сфери завдяки взаємозв'язку всіх функцій управління.

Але функції управління розосереджені в організаційно відокремлених відділах, діяльність яких дублює одне одного, а це призводить до її неузгодженості, до втрати підприємством ряду можливостей.

Саме ці ключові проблеми набувають актуальності, і мають стати предметом управлінської політики, стратегії підприємства, незалежно від того, як вона буде називатися – облікова, планова або інша. І всі її складові мають бути підпорядковані єдиній для всіх функцій меті – покращенню якості функціонування всієї системи управління на основі взаємопроникнення функцій та доцільного інтегрування управлінського персоналу різної функціональної спеціалізації, насамперед, з планування й обліку. Тоді і політика їх буде спільною з усіма впливаючи ми з цього позитивними наслідками.

Список використаної літератури

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика: [автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04]. / Т.В. Барановська. – К., 2005. – 21 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник для студ. вузів спец. 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
3. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються: [Електронний ресурс] / Л.М. Васільєва // Ефективна економіка, №6, 2013 – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
4. Давидов Г. М. Облікова політика. Навчальний посібник / за ред. Г. М. Давидова. - К.: Знання, 2010. - 479 с.
5. Дерій В.А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві: курс лекцій / В.А. Дерій. – Тернопіль: Джура, 2003. – 92 с.
6. Житний П. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №3. – С. 19 – 22.
7. Пантелійчук Л. Формування облікової політики – важливий етап роботи підприємства / Л. Пантелійчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – №9. – С. 3 – 11.
8. Пархоменко В.М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: Плани рахунків: загальний та спрощений. Регістри бухгалтерського обліку / В.М. Пархоменко, П.П. Баранцев. – Луганськ: «Футура» ДСД «Лугань», 2001. – 464 с.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Пушкар М.С. Облікова політика і звітність: [навч. посібник]. / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 141 с.
11. Сук П. Облікова політика підприємства / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – № 1. – С. 2-4.